ASPECTE ALE PROCESULUI DE DENOMINAȚIE TOPONIMICĂ ÎN BAZINUL MIJLOCIU AL TROTUȘULUI (*UZUL*)

VLAD COJOCARU

1. Concurența internă

Plecând de la teoria câmpurilor toponimice creată de Dragoș Moldovanu[1], am încercat să explicăm în articolul de față schimbările suferite de structurile toponimice la trecerea lor dintr-o limbă în alta, dar și intralingvistic, în cazul utilizării lor de către grupuri de vorbitori ai aceleiași limbi.

Preluând conceptul de *polarizare secundară* de la D. Moldovanu, intenția noastră a fost mai degrabă să-l exemplificăm prin cazuri concrete, decât să-l redefinim, cu toate că el este prezent în teoria noastră sub o nouă denumire, și anume aceea de *concurență internă*. Polarizarea primară, care înseamnă „concentrarea denominației toponimice în jurul unei denumiri polare"[2], își găsește suportul în realitatea geografică, în acest plan realizându-se subordonarea (exprimată prin structura câmpului toponimic) a elementelor ce compun un ansamblu geografic bine delimitat la un obiect dominant din punct de vedere geografic sau social. În cadrul structurii create în acest fel pot apărea, însă, și alte nuclee de coagulare în afara termenului polar primar, diverși componenți ai câmpului putând grupa în jurul lor anumite categorii geografice, ajungându-se la ramificări succesive ale structurii inițiale, sub o formă asemănătoare arborelui genealogic. Aceste structuri subarticulate în structuri secundare de diverse ranguri[3] pot fi considerate la rigoare expresia unui proces de subminare a polarizatorului de rangul 1, proces care conduce la o redistribuire a centrilor de polarizare în cadrul unui câmp toponimic. Din acest motiv am denumit acest proces concurență internă, opunându-l unei concurențe externe, adică presiunii venite din exterior, dinspre câmpurile toponimice contigue. Presiunea câmpurilor concurente poate provoca pendularea unui obiect geografic între două structuri, atragerea sa într-o structură sau alta, producându-se astfel și o refacere a solidarităților geografice subiacente.

---

[1] Dragoș Moldovanu, *Principii ale lexicografiei toponimice*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară", t. XXIII/1972, p. 73 ș. u.

[2] *Ibidem*, p. 81, 82.

[3] Am consemnat în comuna Dofteana din județul Bacău un câmp generat de polarizatorul primar **Codrul*, având într-o primă fază patru componenți: *Valea Codrului, Dealul Codrului, Vârful Codrului și Dosul Codrului*. Fiecare dintre aceștia a dezvoltat structuri secundare: *Drumul Văii Codrului, Pârâul Văii Codrului etc./Pârâul la Dealul Codrului/ Poiana Vârful Codrului/Vârful Dosului.*

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

În afară de aceasta, un câmp toponimic poate fi supus unui alt tip de presiune externă, având cauze şi consecinţe diferite. Când o structură este preluată fragmentar sau când sunt preluate numai elemente disparate ale sale de către grupuri de utilizatori vorbind o altă limbă, vecini cu microzona în cauză sau aflaţi în interiorul acesteia, atunci un simplu component al unui câmp toponimic poate căpăta o poziţie dominantă, devenind un nou polarizator. Spre deosebire de polarizarea secundară în care polarizatorii de ordin inferior îşi păstrează legătura cu polul primar, ca şi cu întreaga structură primară, prin trecerea unui element al câmpului toponimic dintr-o limbă în alta această legătură se poate pierde, generându-se un câmp nou, independent de acela creat în limba denominatorului originar. Uneori, noua structură poate reveni parţial sau în totalitate în limba din care a fost împrumutat noul polarizator, funcţionând alături de vechiul câmp, şi nu în cadrul său, tocmai din cauza ruperii relaţiilor dintre elementele vechii structuri. Se ajunge şi în acest mod la o „rescriere" a solidarităţilor geografice dintr-un anumit areal, la regrupări ale categoriilor geografice dintr-o zonă, cu consecinţe asupra procesului de generare şi de funcţionare a câmpurilor toponimice.

Cauzele acestui fenomen trebuie căutate în modul în care informaţia toponimică circulă de la o zonă la alta sau între grupuri de utilizatori aparţinând aceleiaşi zone, dar vorbind limbi diferite. Ceea ce este preluat nu reprezintă o întreagă structură cu toţi componenţii acesteia şi cu păstrarea neschimbată a raporturilor atât dintre componenţii câmpului, cât şi dintre fiecare toponim şi referentul geografic corespunzător. Constatăm o preluare fragmentară, de elemente disparate ale unui câmp toponimic, însoţită, de regulă, de distorsiuni şi la celelalte niveluri: acela al accepţiei termenilor, ca şi al relaţiilor dintre toponime. Cu această semnificaţie vom utiliza în continuare conceptul de perspectivă exterioară asupra unei zone, perspectivă indusă tocmai de preluarea imperfectă a informaţiei toponimice între grupuri de vorbitori de limbi diferite.

Distorsiuni în funcţionarea câmpurilor toponimice pot apărea, însă, nu numai la trecerea acestora dintr-o limbă în alta, dar şi în cadrul aceleiaşi limbi, şi anume între zone vecine. Îndepărtarea de o anumită microzonă poate induce o selecţie a elementelor discrete care contribuie la crearea unei structuri toponimice, cauzând apariţia unor solidarităţi geografice inedite, nesesizabile sau chiar inacceptabile pentru cei din interiorul acelei zone. Se poate ajunge astfel la generarea de câmpuri toponimice explicabile numai printr-o perspectivă exterioară zonei în discuţie, de către un denominator din afara acesteia, care a preluat parţial informaţia toponimică ce emana din interiorul arealului geografic respectiv.

Toate aceste fenomene au fost analizate mai atent şi ilustrate mai generos în teza de doctorat asupra dinamicii structurilor toponimice din bazinul mijlociu al Trotuşului. Teza de doctorat a preluat parţial preocupări şi idei mai vechi ale autorului, publicate în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", Iaşi, t.XXVIII/1981–1982, A, p. 63 ş.u. şi t.XXIX/1983–1984, A, p. 447 ş.u., tratându-le într-un cadru mai larg şi supunându-le unei analize mai riguroase.

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

2. Dinamica structurilor *Bârzăuţa* vs *Veresviz/Bardocz*

În analiza dinamicii structurii toponimice create de hidronimul *Bârzăuţa* (afluent pe dreapta al Uzului; v. planşa 1) vom putea constata interferenţa a două perspective, cea internă, locală, şi cea exterioară zonei, fenomen cauzat de preluarea imperfectă a informaţiei toponimice, în ambele sensuri, din română în maghiară, ca şi din maghiară în română, fapt care a provocat distorsiuni în structurile toponimice în ambele planuri, atât cel maghiar, cât şi cel românesc.

Unul dintre afluenţii din cursul superior al Bârzăuţei se numeşte *Apa Roşie*. Maghiarii îi spun *Veresviz*, însă se pare că românii l-au denumit primii aşa, după turbăriile ce se găsesc aproape de izvoarele sale, secuii preluând hidronimul românesc şi traducându-l. Înclinăm spre această ipoteză din două motive. În primul rând pentru că nu se cunosc cazuri de traducere în română a toponimiei maghiare. În al doilea rând pentru că zonele vecine, Ciuc şi Trei Scaune, erau pline de mlaştini şi turbării, numite în maghiară *nyir*, şi nu *veresviz*: *Retinyir* lângă Boroşneu, pe Râul Negru, N*yirajul* etc. Caracteristica aceasta a putut să frapeze pe românii din regiune, care nu cunoşteau aşa ceva decât acolo, pe Apa Roşie. De altfel, mai întâlnim o denumire românească identică dincolo de Trotuş, spre est, în zona satului Larga al comunei Dofteana, sub culmea Berzunţului: toponimul *La Apa Roşie*, la izvoarele *Pârâului Runcului*, afluent al pârâului *Larga*.

Pentru români, delimitarea dintre obiectele geografice denumite de cele două hidronime este bine tranşată: Apa Roşie este un afluent al Bârzăuţei, confluenţa lor situându-se în apropierea *Poienii Loberţ*. Cu toate acestea, în anchetele directe efectuate în zonă am obţinut toponimul-reper *La Hotar la Veresviz*, aflat la confluenţa Bârzăuţei cu Uzul, deci la cca 15 km în aval de gura pârâului Apa Roşie. Facem menţiunea că graniţa dintre Moldova şi Ardeal nu a atins niciodată adevăratul *Veresviz* (adică *Apa Roşie*). Informaţiile obţinute de la vorbitorii români, ca şi realitatea istorică ne conduc totuşi spre localizarea acestui reper „la gura Bârzăuţei". Tot aici găsim şi toponimele *Poiana Finanţului, Stânca de la Hotar, Piciorul* şi *Plaiul Vămii* sau al *Hotarului*, toate fiind mărturii ale aceleiaşi realităţi istorice. Graniţa era, într-adevăr, pe pârâul Bârzăuţa, până mai jos de confluenţa cu Apa Roşie (deci hotarul nu atingea în nici un punct Veresviz-ul), de unde o lua spre est, pe un afluent din dreapta, Ţiganca.

Explicaţia fenomenului rezidă în faptul că, în planul toponimic maghiar, denumirea afluentului *Veresviz* a încercat să se substituie, total sau parţial, numelui întregului curs de apă. Acest proces poate fi urmărit în diversele sale faze cu ajutorul hărţilor şi al hotarnicelor referitoare la Moldova şi Ardeal. Subliniem faptul că succesiunea acestor faze nu este dată de şirul cronologic al atestărilor, ci de analiza structurală a câmpurilor toponimice concurente. În primul rând avem atestarea din Otzellowitz: „der Bach Borsont-Bache Boursautz"[4], pârâu care se

[4] Hora von Otzellowitz, *Topographische Beschreibung der fünf Moldauischen Districten im*

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

varsă în Uz, formând o parte a frontierei cu Transilvania, de la gură în sus. La 1806, într-o hotarnică a moşiilor Dărmăneşti şi Măşcaşul ni se prezintă aceeaşi realitate: „pără în hotarul Ţării Ungureşti în gura *Părăului Bărzeuţa* unde dă în Părăul Uzului"[5]. Sub aceeaşi formă ni-l prezintă şi hotarnica de la 1792: „părău Bărzăuţii"[6], ca şi harta austriacă de la 1916, în care apare o variantă grafică: „Păr. Bârzanţul"[7]. Într-o altă fază, prinsă în documente întâmplător la 1897 şi 1900, accepţia hidronimului de bază este restrânsă în favoarea afluentului său: *Bărzăuţu/P.Roşu*, respectiv *Bărzăutz/Verespatak (Apa Roşie)*, ultimul desemnând şi jumătate din cursul superior al Bârzăuţei[8]. În hotarnica din 1888 şi în harta Transilvaniei din 1915, ca şi în harta pădurilor din 1900, cele două denumiri apar ca sinonime: *Bărzăuţu/Verespatak, Veresviz (P. Bărzăuţu)*, respectiv *P. Roşu/Bărzăuţul*. Într-o ultimă fază se constată forma compozită în care hidronimul secundar este încorporat ca determinant al celui principal: *Roşu Bărzăuţu* şi *Bărzăuţu Roşu*[9], determinare evident nejustificată, pentru că există un singur pârâu Bârzăuţa. În sfârşit, I. Ujvári nu reţine decât forma *Pârâul Roşu* pentru întregul curs al acestui afluent al Uzului[10]. Forma de masculin – *Bârzăuţu* – este mai curând o adaptare la genul termenului concurent, Pârâul Roşu, decât la genul entopicului, *pârâu*. Varianta românească din hărţile amintite, *Pârâul Roşu*, reprezintă, prin formă şi prin alegerea entopicului, o traducere a modelului maghiar *Verespatak*, varianta scrisă, oficială a lui *Veresviz*; tot după modelul maghiar este preluat şi conţinutul termenului – sinonim al Bârzăuţei, şi nu afluent al acesteia.

Trebuie să facem o distincţie între nivelul toponimic oficial şi cel popular în acest amalgam de forme. Procesul de eliminare a hidronimului românesc nu a avut succes în planul toponimic popular, el petrecându-se doar la nivelul toponimiei oficiale maghiare şi româneşti, fiind cunoscut faptul că hărţile şi hotarnicele româneşti pentru această zonă de graniţă au copiat, în bună parte, pe cele maghiare şi austriece. Tot astfel trebuie explicată şi prezenţa sintagmei *La Hotar la Veresviz* printre vorbitorii din interiorul microzonei în discuţie (locuitorii din Dărmăneşti);

Jahre 1788 und 1789, ms. germ. nr.2, careul 79, la Biblioteca Academiei Române.

[5] *Condica Comăneştilor*, la Arhivele Statului Iaşi, fond Documente, pachet 348, dos. 4, cu secţiunile: moşia Comăneşti, doc.1–104 (*Com.*); moşia Dărmăneştii şi Floceştii, doc. 1–42 (*Drm*); moşia Maşcaşul, doc. 1–40 (*Mşc*); moşia Dofteana, doc. 1–79 (*Dft*); moşia Brătuleştii, doc. 1–39 (*Brt*); scrisori pe case, heresăi şi gropi cu păcură, doc. 1–16 (*Scr.*). Aici trimitem la *Mşc* 13.

[6] Hotarnică din anul 1792, la Biblioteca Academiei Române, ms. rom. nr.7, p. 356; cf. şi Th. Codrescu, *Uricariul*, IV, p. 269–280.

[7] Sabin Opreanu, *Contribuţii la toponimia din ţinutul săcuilor*, Cluj, 1926, p. 14–15.

[8] Institutul Geografic al Armatei, *Harta topografică a judeţului Bacău*, scara 1:100 000, Bucureşti, 1897, respectiv Institutul Geografic al Armatei, Serviciul Silvic al Statului, *Regatul României. Harta pădurilor pe categorii de proprietari*, scara 1:200 000, Bucureşti, 1900.

[9] Marele Stat Major al Armatei, *Moldova*, hartă, scara 1:50 000, Bucureşti, 1895 (ediţie provizorie) şi 1896.

[10] *Geografia apelor României*, Bucureşti, 1973, p. 500.

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

sintagma desemnează un reper relativ recent de pe linia de graniţă, fiind preluată de români din acelaşi inventar de nume impus de administraţia maghiară. Aşadar, suntem în prezenţa unor diferenţe diastratice în acest caz, după terminologia lui Flydal (nivel popular/nivel oficial), care însă tind să se transforme şi în diferenţe diatopice, de vreme ce circulaţia terminologiei oficiale maghiare a fost confirmată prin anchete directe în întreaga zonă vecină din Ciuc şi Covasna.

Aşadar, toponimul *La Hotar la Veresviz*, localizat la gura Bârzăuţei, este un indiciu numai pentru încercarea de eliminare (fără succes la nivelul popular românesc) a hidronimului mai vechi *Bârzăuţa* de către forma mai nouă maghiară *Veresviz*, aceasta fiind şi ea, la rândul ei, doar o traducere a unui hidronim românesc. În felul acesta, în cadrul structurilor toponimice româneşti ar fi apărut un termen care ar fi afectat simetria câmpului toponimic.

Urmărind diacronic raportul de desemnare exprimat de cele două hidronime, ca şi relaţia dintre ele, se poate afirma că numele vechi, *Bârzăuţa*, a circulat iniţial printre români, secuii preluându-l de la aceştia. Faptul că secuii extind numele afluentului *Veresviz* asupra cursului principal, până la completa substituire a termenului primar, indică direcţia lor de înaintare, din Trei-Scaune (Covasna) spre nord, în bazinul Uzului. Ei au cunoscut mai întâi partea dinspre izvoare a bazinului Bârzăuţei, bazin contiguu celui al Caşinului ardelean, adică afluenţii Apa Roşie şi Izvorul Lin, pe care i-au tradus prin *Veresviz*, respectiv *Lassuág* (magh. *lassu* „lin, încet"; *ág* „crac").

În realitate, acest fenomen de schimbare a relaţiilor dintre toponime, de refacere a solidarităţilor geografice nu este numai o problemă de contact interlingvistic sau de nivel oficial/nivel popular, pentru că secuii din satul Dărmăneşti, deci din interiorul zonei, folosesc aceleaşi nume ca şi românii de aici, doar că traduse în maghiară: *Bărzăuţo Patakvizo*. Poate fi vorba, în acest caz, şi de o diferenţă de perspectivă, pentru că toţi cei din exteriorul zonei au preluat în acelaşi mod greşit sau tendenţios informaţia toponimică venită dinspre bazinul Bârzăuţei şi al Uzului, dinspre Dărmăneşti. De exemplu, cei din Egerszék, ca şi cei din Kászonáltiz (Plăieşii de Jos – Ciuc), nu mai cunosc altceva decât *Veresviz*, eliminând complet hidronimul *Bârzăuţa*. Pornindu-se, deci, de la preluarea distorsionată a informaţiei, s-a ajuns, în planul structurilor toponimice create de vecinii care au cunoscut în primul rând regiunea din cursul superior al Bârzăuţei, la înlocuirea completă a structurilor locale. Un fapt semnificativ, un martor al acestei negări a structurii româneşti, dar după cunoaşterea imperfectă a sa, este păstrarea de către secuii din Kászonáltiz (Ciuc) şi din Estelnic (Trei Scaune) a hidronimului românesc în forma *Bordoţa/Borduţa*. Întâlnim de trei ori acest nume în microbazinul Izvorului Lin, celălalt crac superior al Bârzăuţei, fapt ce ar indica în mod cert că acest afluent ar fi adevăratul izvor al Bârzăuţei. Astfel, cei din

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

Estelnic localizează un toponim *Csiki Bardocza*[11] la fundul pârâului *Lassuág/Izvorul Lin*, alături de un *Bardocza Feje*, deci „fundul, capătul Bârzăuței" (la „gură" ei spun *töve*), ceea ce este pe deplin edificator.

Deși s-au străduit să anihileze concurentul românesc, cei din afara zonei nu au putut ignora total solidaritățile geografice stabilite de către denominatorul local, intern, rezultând toponime „scăpate" din structura inițială, izolate de ea. Al treilea toponim-martor insinuat în memoria alogenului, a „cuceritorului", este oronimul *Bordoța*, pe Lassuág, pe dreapta[12]. Acesta din urmă a fost preluat din nou de românii din Dărmănești în forma *Borduța/Bărduța* și cu „semnificația" respectivă, adică cu ignorarea oricărei legături cu polarizatorul inițial *Bârzăuța*. În felul acesta un câmp unitar mai larg a fost fragmentat, parțial distrus, prin trecerea succesivă a unor elemente ale câmpului dintr-o limbă în alta în ambele sensuri, din română în maghiară, apoi din maghiară în română.

Relevantă pentru toată încurcătura, pentru aceste *interferențe de perspective*, poate fi sinonimia oferită de hotarnica din 1888, unde se menționează, la un moment dat, „gura *Părăului Bărzăuțu/Verespatak (Bardocz)*"[13]. În această atestare *Bardocz* nu este echivalat cu hidronimul românesc *Bârzăuțu*, cum ne-am aștepta, ci este prezentat ca un dublet maghiar (!) al toponimului, tot maghiar, *Verespatak*. Deci ruptura dintre cele două perspective este totală, fără nici o umbră de amintire a situației originare, ruptură întărită, cum am mai arătat anterior, și de reflexul românesc al magh. *Bardocz* > *Bărduța*, și nu *Bârzăuța*. Românii au preluat acest fost component al câmpului inițial creat de Bârzăuța, făcând din el, ca și secuii de altfel, un nou centru de polarizare.

Prin urmare, remarcăm că ceea ce numeam anterior concurență internă poate fi facilitată de trecerea parțială a unor fragmente ale unui câmp toponimic dintr-o limbă în alta și, eventual, ulterior, de reprimirea lor într-o formă schimbată în limba din care au plecat.

Sintetizând, hidronimul *Bârzăuța* a fost supus unei concurențe externe din partea unui câmp contiguu (*Bârzăuța* vs *Veresviz*), rezultând distorsiuni în ambele structuri, atât în cea românească, cât și în cea maghiară, prin izolarea unor elemente din structurile inițiale în urma trecerii lor dintr-o limbă în alta și prin repreluarea lor în limba din care au plecat, dar într-o accepție și cu o formă cu totul schimbate, refăcându-se raporturile de desemnare și solidaritățile geografice dintre obiectele din zonă. Numai ținând seama de această dinamică a ambelor câmpuri în discuție, cele create de rom. *Bârzăuța* și, respectiv, de magh. *Veresviz*, putem

[11] *Csiki*...pentru că toponimul face parte dintr-o zonă aflată în folosința și, mai recent, în proprietatea celor din *Ciuc*-Kászonáltiz, iar această denumire (*Csiki Bardocza*) ne-a fost dată de vecinii lor din Estelnic, care nu sunt din Ciuc, ci din *Trei Scaune* (Covasna).

[12] Cf. ancheta directă efectuată în satele Estelnic și Kászonáltiz în anul 1995.

[13] Cf. *Hotarul dintre România și Austro-Ungaria*, în „Monitorul oficial", nr.9/10, aprilie 1888, p. 174.

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

vedea în adevărata lor lumină toponime precum rom. *La Hotar la* **Veresviz**, atât de departe situat de hidronimul *Veresviz*, sau magh. *Bardocza* / rom. *Bărduţa* (magh. *Bardocza Feje, Bardocza Farka, Bardocza Utja* / rom. *Fundul Bărduţei, Botul Bărduţei, Drumul la Bărduţa etc.*), atât de aproape de *Bârzăuţa*, dar părând că nu mai au nici o legătură cu aceasta.

În relaţia dintre rom. *Bârzăuţa* şi magh. *Veresviz* am putut releva, deci, ambele tipuri de concurenţă, şi anume o concurenţă *externă* între câmpuri toponimice diferite, dublată însă şi de o concurenţă *internă* potenţată de raporturi interlingvistice, proces prin care un element al structurii iniţiale a fost înstrăinat şi transformat într-un nou centru de polarizare (*Bărduţa* „Bârzăuţa").

3. Dinamica structurilor *Schitul Tofanu* vs *La Mănăstire* vs *Schitul de sub Muntele Lapoş*

Analiza structurilor toponimice create în jurul denumirilor referitoare la un schit din imediata apropiere a satului Dărmăneşti nu mai implică raporturi între vorbitori de limbi diferite, problema rămânând în planul strict al limbii române. Acest caz ne oferă prilejul de a studia, însă, două cauze ale modificărilor structurilor toponimice. Este vorba, în primul rând, de influenţa pe care schimbările survenite în aspectul sociogeografic al unei microzone o pot avea asupra structurilor toponimice şi, mai exact, asupra procesului însuşi de denominare. După cum am relevat anterior discutând despre concurenţa externă pe care un câmp toponimic o poate suporta, realitatea, *continuum*-ul geografic poate oricând oferi sugestii noi pentru noi denumiri şi noi solidarităţi geografice, sugestii emanând direct dinspre obiect, fie că ochiul selectează o altă „calitate" a obiectului decât până atunci, fie că modificarea aspectului sociogeografic oferă o nouă calitate care, tocmai prin această noutate, se impune asupra vechii calităţi fixate prin primul toponim.

Astfel, în bazinul Trotuşului, un afluent al acestuia din comuna Dărmăneşti se numea la 1790 *Dărmănească*: *Dermanask B(ach)*[14], după numele satului pe lângă care trecea (în cursul său inferior). În aceeaşi hartă găsim şi oronimul *Lapoş*, desemnând un munte important din zonă. Până atunci nu se stabilise nici o relaţie (toponimică) între acest pârâu şi muntele amintit, deoarece se aflau la distanţă relativ mare unul de celălalt (între ei se mai afla o culme muntoasă, Hijmele). La mijlocul secolului al XVIII-lea, însă, între acest munte şi pârâu se înfiinţează un schit, numit iniţial „schitul de sub muntele Lapoş"[15], apoi *Schitul Lapoş*. Din casele din jurul schitului ia fiinţă şi un sat (care există şi astăzi), numit tot *Lapoş*,

[14] Hora von Otzellowitz, *Brouillon oder Original Aufnahm der fünf Moldauischen Districten*, 1790, careul 78.

[15] C. Bobulescu, *Sihăstria Dărmăneştilor sau Schitul Lapoş*, în „Biserica ortodoxă română", LXIV, 1946, nr. 7–9, p. 400.

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

după numele schitului. Tot la Otzellowitz[16] este menţionat şi acest *nexus* dintre schit şi pârâu, care va facilita transferul numelui schitului şi asupra fostului pârâu Dărmăneasca. Găsim notat în respectivele comentarii un „Mitoku: Häuser zu Kloster Tofanu gehörig" (*Tofanu* este numele ce apare la Otzellowitz pentru Schitul Lapoş). Geograful austriac ne dă şi localizarea exactă a acestui mitoc, care confirmă ipoteza noastră: acele case se aflau „beym *Ursprung des Baches Dermanask*". Două decenii mai târziu, pârâul încă îşi mai păstra numele vechi sau şi numele vechi: „pe şesul Trotuşului în sus...până în *Părău Dărmănesii*"[17]. Totuşi, numele schitului – de fapt una dintre denumirile acestuia – circula deja, fiind atestat chiar în aceeaşi sursă: „jumătate de bătrân a *Schitului Lapoş* ce iaste pe Dărmăneşti"; „sunt a *Schitului Lapoş* din Dărmăneşti"[18]. Până la urmă, însă, noul nume reuşeşte să se impună, eliminând aproape total hidronimul iniţial, astfel încât astăzi pârâul se numeşte *Lapoş*, vechiul nume aplicându-se prin restricţie doar cursului său inferior, ca un sinonim parţial. Harta Moldovei din 1896 consfinţeşte deja această schimbare a situaţiei: avem aici notat *Pârâul Lapoşu*, iar pe cursul inferior al acestuia apare denumirea de Pârâul *Dărmăneasca*[19].

Decalajul dintre apariţia şi chiar circulaţia numelui schitului şi impunerea sa asupra denumirii pârâului s-ar putea explica prin faptul că denumirea locală a schitului a fost alta, şi anume, simplu, *La Mănăstire* (cf. şi astăzi hodonimul *Plaiul Mănăstirii*, hidronimul *Pârâul Mănăstirii*, afluent al Pârâului Chiticilor). Toponimul *Schitul Lapoş* a fost iniţial doar un nume exterior zonei, impus de la centru (Episcopia Romanului sau capitala ţării, Iaşi), de aici şi rezistenţa mai mare a hidronimului iniţial *Dărmăneasca* la presiunea exercitată de câmpul concurent.

Oricum, esenţial este că, prin modificarea aspectului sociogeografic al locului (apariţia schitului şi a satului *Lapoş*), numele pârâului în discuţie a fost atras într-o structură toponimică nouă, mai largă decât cea iniţială: *muntele Lapoş – schitul Lapoş – satul Lapoş – pârâul Lapoş*. Existenţa acestui câmp toponimic şi mai ales a *hidronimului* Lapoş era imposibilă înainte de înfiinţarea schitului menţionat, din cauza absenţei *nexus*-ului geografic între pârâu şi muntele respectiv.

A doua cauză a modificării structurilor toponimice care poate fi studiată prin acest exemplu a fost deja invocată în analizele anterioare. Este vorba de diferenţele dintre perspectiva internă sau locală asupra zonei şi cea exterioară zonei, aici chiar centrală. Schimbarea perspectivei poate avea un efect opus celui constatat mai sus în analiza apariţiei *hidronimului* Lapoş. Dacă în cazul acestuia din urmă structurile erau dinamitate prin apariţia a ceva nou în aspectul sociogeografic al locului, în „calităţile" referentului, „ieşirea" dintr-o anumită zonă, îndepărtarea de ea duce la scăderea acuităţii privirii, la pierderea unor „calităţi", obiecte, repere deja

[16] *Topographische Beschreibung*, careul 78.
[17] *Condica Comăneştilor*, *Drm* 15, an 1806.
[18] *Ibidem*, *Drm* 25, respectiv 24, an 1806.
[19] Cf. *Moldova*, hartă, 1896.

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

existente, importante pentru localnici, dar ignorate de cei din exteriorul zonei. În acest fel se văd diferit și solidaritățile geografice, contiguitățile dintre obiecte. Desigur, în acest joc este implicată și informația toponimică, ce este în mod evident diferită pentru cei din exterior față de cei din interiorul zonei.

Schitul în cauză a fost înființat la 1738 de către Ioil, ucenic al episcopului de Roman. Fondarea unei mănăstiri sau a unui schit putea fi un mijloc de atragere a oamenilor pe astfel de locuri; obștea satului nu se putea împotrivi, ba chiar trebuia să și ajute[20]. Așa s-a întâmplat și cu acest schit înființat într-o poiană numită *a Roncii*, proprietatea lui „Anton din Dărmănești, plăiaș al Măriei sale lui Vodă"[21]. Această poiană se afla situată „între hotarul Dărmănештilor și între a Comăneștilor *supt muntele Lapoșului* despre Țara Ungurească... în preajma locului de la strajea cea domnească"[22]. Ulterior, unii săteni fac danii schitului, astfel încât după 1800 acesta este pomenit în hotarnicele moșiilor Dărmănești și Comăneşti ca deținând părți din acestea: „partea *schitului de la Lapoș*"[23]; „părți din acest bătrân Boerescu ce sunt a *Schitului Lapoș din Dărmănești*"[24].

La 1757, Scarlat-Voievod acordase niște înlesniri fiscale acestui „sfântu *schit* ce este *la Dărmănești supt muntele Lapoșului* în preajma locului de Straje cea domnească...unde se prăznuiește hramul Sfânta Troiță"[25]. Tot în acel an (1757) și Episcopia Romanului dă zapis „la mâna părintelui Pahomie de la *Schitul Lapoșul*" pentru un loc primit de la Vasile Nour și Arhip Mihai ot Dărmănești[26]. La 1791 avem, iarăși, un „zapis *a Schitului Dărmănești* pentru o curătură din fundul Boiștii", afluent al Uzului, în apropierea schitului[27]. Apoi „moșia *Schitului Lapoș ot Dărmănești*" este „hotărâtă" la anul 1801[28]. În sfârșit, „partea *Schitului Lapoșul*" este iarăși menționată într-un hrisov domnesc pentru cumpărăturile lui C. Ghica la 1813[29]. Mai înregistrăm încă o trimitere rapidă la acest schit sub forma: „starețul Pahomie – la *Sfânta Troiță* din *Dărmănești-Lapoș*", unde se menționează hramul schitului[30].

După cum se poate observa din atestările date, în ciuda unei ușoare fluctuații în încercările de denumire a schitului, toate converg spre numirea sa după numele muntelui sub care era așezat sau, evident, după numele satului pe teritoriul căruia

---

[20] Cf. P. P. *Panaitescu, Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova. Orânduirea feudală*, București, 1964, p. 19.

[21] C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 401.

[22] *Ibidem*, p. 400.

[23] *Condica Comăneștilor*, *Drm* 27, an 1806.

[24] *Ibidem*, 25, an 1806.

[25] Arhivele Statului București, fond *Episcopia Roman*, XXIII/13.

[26] *Ibidem*, XXIII/14.

[27] Arhivele Statului București, fond *Documente istorice*, DCCCLVII/67.

[28] *Ibidem*.

[29] *Condica Comăneștilor*, *Brt* 39, an 1813.

[30] Cf. „Revista istorică", I, p. 163.

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

s-a înfiinţat. Singura problemă ar fi că locul cu pricina nu se află „supt muntele Lapoşului", aşa cum o poate arăta o privire rapidă asupra hărţii (cf. planşa 2). Între schit şi acel munte – este drept, cel mai important din zonă – se interpun nu doar mai multe obiecte geografice (culmi muntoase), ci mai multe obiecte geografice deja numite în momentul apariţiei schitului, ale căror nume nu au nimic a face cu oronimul *Lapoş*. Acest ultim aspect este esenţial în procesul de denominare, în geneza unui toponim, pentru că la început trebuie să existe ceva între referentul geografic şi viitorul său nume, o „calitate" (fizică sau socială) a obiectului sau o contiguitate cu un alt obiect deja numit.

Apelând la o altă sursă de informare, preţioasă prin exactitatea sa, harta lui Otzellowitz şi comentariile la ea, observăm că autorul, care s-a informat la faţa locului, ne dă un alt nume, *Schitul Tofanu/ Tofana/ Tofann*[31], denumire rămasă singulară, nemaiîntâlnită ulterior în alte surse. Nu am găsit o explicaţie pentru acest nume, nici pe teren şi nici în informaţiile pe care le avem despre schit: hramul său era *Sfânta Troiţă*, călugării fondatori au fost trei, *Ioil*, *Pahomie* şi *Clement*, poiana, locul în care s-a înfiinţat a aparţinut unui *Anton* din Dărmăneşti. Nici una dintre aceste informaţii nu ne este utilă în a descifra numele dat de Otzellowitz.

Revenind la problema numirii schitului după numele unui munte din zonă, lângă care nu se află totuşi, suntem siliţi să postulăm crearea numelui în exteriorul acesteia, de acolo de unde acel munte era nu numai cel mai important din regiune, ci putea să devină şi singurul reper cunoscut şi aflat la îndemână pentru a localiza noua realitate geografică apărută, şi anume schitul. Astfel se instituie o contiguitate, o solidaritate geografică ce nu exista în realitate.

Acest fapt dovedeşte că solidaritățile geografice care stau la baza unui câmp toponimic au un anumit grad de relativitate. Ele nu sunt întotdeauna un *datum* al realităţii geografice, ci sunt create uneori o dată cu crearea structurilor toponimice.

Dovada că toponimul *Schitul Lapoş* aparţine perspectivei externe, am zice aici chiar centrale – de la centrul administrativ, religios (Episcopia Romanului) sau politic (capitala ţării, Iaşi) – şi nu celei interne, este faptul că în interior avem un alt nume, păstrat până astăzi şi găsit şi în arhivele locale, totul indicând un nume autentic, cu circulaţie reală şi exclusivă în zonă. Sintagmele toponimice menţionate anterior, *Schitul Tofanu* sau *Schitul* (ot) *Dărmăneşti* şi *Schitul* (de sub muntele) *Lapoş*, conţin toate apelativul *schit*. În viziunea utilizatorilor interni acesta se pare că a fost denumit simplu *La Mănăstire*, cu entopicul folosit absolut, fără determinant, aceasta constituind adevărata denumire strict locală. Fiind singurul schit din sat, ea putea fi o denumire neechivocă pentru săteni şi în acelaşi timp comodă. Desigur că o dată cu lărgirea perspectivei, chiar şi numai cu puţin, numele devenea neclar, dată fiind existenţa multor schituri şi mănăstiri în jurul

[31] *Brouillon*, careul 78, şi *Topographische Beschreibung*, careul 78.

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

zonei în discuţie. Poate acesta este motivul pentru care toponimul intern, local, *La Mănăstire*, nu a avut nici o şansă să se impună în exterior, facilitând apariţia altor denumiri concurente la acel nivel.

Nu trebuie să uităm, însă, că toponimul intern a existat şi el în paralel cu celelalte denumiri, dovada având-o în toponimele actuale, oronimul *Dealul Mănăstirii* (pe vechiul amplasament al schitului, dispărut de peste un secol), hodonimul *Plaiul Mănăstirii* şi hidronimul *Pârâul Mănăstirii*, afluent al Pârâului Chiticilor (care se varsă în râul Uz), izvorând de sub dealul schitului. Două dintre toponime sunt atestate la 1896 (*Plaiul Monastirei, Pârâul Monastirei*)[32], ca şi la 1914, într-un anunţ pentru licitaţia unor păduri („Lapoş, cantonul Mânăstirei")[33]. *Pârâul Monastirei* apare şi în harta Transilvaniei din 1915[34]. Mai recent, toponimul este atestat în arhivele locale în anii 1957–1959: *Dealul Mănăstire(i), Plaiul Mănăstirii*[35].

Decalajul sesizat anterior între apariţia toponimului *Schitul Lapoş* şi impunerea sa ca hidronim (*Pârâul Lapoş*) poate fi o expresie a luptei dintre cele două perspective, dintre cele două denumiri, internă vs externă, *La Mănăstire* vs *Schitul Lapoş*. În această luptă s-a interpus un al treilea punct de vedere, al vecinului imediat (locuitorii din Comăneşti). Acest punct de vedere a generat toponimul *Schitul (ot) Dărmăneşti*, ce putea fi folosit, este drept, şi de cei de la centru, tot aşa cum toponimul oficial, *Schitul Lapoş*, putea fi folosit şi de vecini după impunerea sa, în special după impunerea numelui satului omonim.

Decalajul dintre fixarea hidronimului *Lapoş* şi apariţia toponimului *Schitul Lapoş* mai reprezintă ceva în economia analizei noastre. El poate fi o dovadă că timp de peste o jumătate de secol (între 1738, anul înfiinţării schitului, şi 1806, când pârâul încă se mai numea doar *Dărmăneas/c/a*) au circulat structuri duble sau mai exact au existat două niveluri de circulaţie a structurilor toponimice. Exista o structură locală, orală, populară şi o alta centrală, scrisă, oficială. Semnificativ mai este şi faptul că, la un moment dat, după câteva decenii de la crearea sa, numele oficial nu a reuşit să se impună asupra numelui local al schitului, dar s-a insinuat totuşi în structurile interne, populare, între constituenţii lor periferici (prin hidronimul *Pârâul Lapoş*), lăsând astfel urme efective, reale în nomenclatura locală, orală. Acest fenomen a fost, poate, facilitat de apariţia oiconimului Lapoş, iniţial un *mitoc* (cf. mai sus atestarea din Otzellowitz), dat fiind că denumirile aşezărilor, mai mari sau mai mici, sunt de multe ori oficiale, impuse din exterior. *Satul Lapoş* este aşadar veriga dintre toponimul extern şi oficial (adică *ne*popular) [*Schitul*] *Lapoş* şi toponimul intern, local, popular [*Pârâul*] *Lapoş*. Prin el denumirea „a coborât" din scripte în teritoriu. Până la

[32] În *Moldova*, hartă, 1896.
[33] În „Monitorul oficial", I, 1914, p. 13224.
[34] Institutul Geografic al Armatei, *Transilvania*, hartă, scara 1:100 000, Bucureşti, 1915–1922.
[35] Arhiva comunală Dărmăneşti (Bacău), dos. 344/1957, respectiv dos. 336/1957.

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

apariţia satului localnicii au numit *(La) Mănăstire* ceea ce oficial se numea deja *Schitul Lapoş*, neacceptând ultima denumire la nici un nivel al structurilor populare. După apariţia satului localnicii au continuat să folosească numele lor intern pentru *Mănăstire*, dar au acceptat denumirea oficială pentru pârâul numit de ei până atunci *Dărmăneasca*.

Într-adevăr, numai această analiză poate explica inadvertenţele din structurile populare folosite şi astăzi: în continuare, la acest nivel nu există o contiguitate geografică între satul şi pârâul Lapoş, pe de o parte, şi muntele omonim, pe de altă parte, de vreme ce între acestea se află Dealul *Mănăstirii* (şi nu *Lapoş*) şi încă o serie de alte toponime diferite.

Prin analiza structurilor create în jurul denumirii schitului discutat mai sus am putut dovedi că dinamica structurilor toponimice este provocată nu numai de raporturile interlingvistice din zonele de la limita dintre ariile lingvistice, dar şi de relaţiile intralingvistice dintre grupurile de utilizatori ai toponimelor vorbind aceeaşi limbă. În acest din urmă caz, cauza schimbărilor survenite în structura câmpurilor rezidă în calitatea circulaţiei informaţiei toponimice, în diferenţele de perspectivă asupra unei zone, în esenţă în natura specială a relaţiei dintre toponim şi referent, ca şi a relaţiilor reciproce dintre toponime. Raportul însuşi de denominare se poate reface, inducând modificări în structurile toponimice la toate nivelurile sale.

Chiar dacă în cazul analizat aici „perspectiva externă" s-a dovedit a fi nivelul toponimiei oficiale, aceasta din urmă poate fi inclusă în conceptul mai larg definit de noi ca viziune externă asupra unei microzone. Denominatorul oficial are, în fond, o altă viziune decât locuitorii din interiorul zonei, alegând în alt mod reperele, operând o selecţie în masa obiectelor geografice dintr-un anumit areal. Acest fenomen poate fi observat uneori şi la vecinii unei zone, în cazul în care ei ajung să preia şi să utilizeze toponime din interiorul acesteia.

În cazul *Schitului Lapoş* apar în mod clar diferenţe diastratice (între nivelul oficial şi cel popular), între utilizatorii din exteriorul zonei şi localnici, diferenţe în forma şi în circulaţia toponimelor, mergând până la diferenţe în însuşi procesul de denominare.

4. Dinamica structurilor *Dealul Mare* vs *Deluceanul; Nagy Patak* vs *Chicihei*

Această ultimă structură supusă analizei va sta mărturie din nou pentru raporturile interlingvistice, dar de data aceasta nu la limita dintre zone diferite, ci în cadrul aceleiaşi zone, bilingve.

Realizând o succintă descriere geografică a zonei analizate, am putea accentua faptul că versantul răsăritean al Munţilor Nemirei se pierde în şesul Trotuşului într-o pantă care coboară lin de-a lungul afluenţilor râului menţionat. Ţinând seama de această caracteristică, un toponim precum *Deluceanul*, denumind un deal aproape de confluenţa Uzului cu Trotuşul, este simptomatic, sugerând prin

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

aspectul diminutival „îmblânzirea" înălţimilor la limita cu şesul.

La jumătatea distanţei dintre acest „deal mic" şi munţii înalţi ai Nemirei se află, tot în bazinul Uzului, în apropierea satului Sălătruc, un *Deal(ul) Mare*, compromisul pe verticală, deci, dintre cele două extreme (mic şi foarte mare). Până aici, nimic nu pare neobişnuit, mai ales că dealul, aflat între cursul mijlociu al Izvorului Negru – un pârâu foarte lung, venind chiar de sub culmea Nemirei – şi Uz, este într-adevăr masiv ca întindere, acoperind o suprafaţă mare de teren (v. planşa 3). Insolitul apare în structurile pe care acest toponim le-a generat în cele două limbi, maghiară şi română.

Astfel, avem în română o structură simplă şi aşteptată: oronimul *Dealul Mare* şi hidronimul *Pârâul la Dealul Mare*. Denumirea maghiară pentru pârâu, obţinută de la secuii din zonă, se îndepărtează, însă, de forma românească, ei oferindu-ne în ancheta directă efectuată în anul 1980 doar sintagma *Nagy Patak*. Prin urmare, câmpul toponimic românesc pare mai consistent, mai bine structurat decât cel maghiar. Avem, în română, o polarizare normală în jurul oronimului *Dealul Mare*, faţă de structura maghiară care, prin forma hidronimului, pare a pune cei doi termeni într-o relaţie mai puţin clară: este ca şi cum o „calitate" ar fi urmărită aleatoriu într-un areal, fără siguranţa că referenţii denumiţi prin acele nume sunt contigui, solidari. *Nagy Hegy* vs *Nagy Patak* nu ne spune nimic despre solidaritatea geografică dintre obiectele denumite prin cei doi termeni, pentru că ori ambele obiecte, dealul şi pârâul, au această calitate, dar ele pot fi discontinue în teren, ori numai unul dintre ele este într-adevăr mare, dar structura astfel creată nu ne spune care dintre ele are această calitate. Într-un cuvânt, structura maghiară nu are consistenţă.

Aceasta ne-ar sugera faptul că primar ar fi câmpul toponimic românesc, mai ales că nu departe de *Dealul Mare* se află *Deluceanul*[36], cu care ar putea intra într-o relaţie de opoziţie toponimică, deşi un astfel de toponim, *Dealul Mare*, nu are nevoie de o exprimare explicită a acestui tip de relaţie. Într-o zonă putem avea pur şi simplu un *Deal Mare* (fără un *deal mic* explicitat, prezent în zonă), pentru că opoziţia este implicată oricum în subtext: dealul este mare prin raportare la celelalte forme de relief din jur, inclusiv alte dealuri, indiferent cum se numesc acestea.

Cercetând atestările, însă, constatăm cu surprindere că toate sursele ne indică pentru hidronimul românesc o formă identică cu cea maghiară! Astfel, la Otzellowitz găsim *Vale(a) Mare*, alături de *Dealul Mare*[37], formă confirmată ulterior de alte surse: *P(âraul) Mare*[38]. S-ar părea, prin urmare, că iniţial şi structura românească a suferit de aceeaşi inconsistenţă ca şi cea maghiară: *Dealul Mare* vs *Pârâul Mare* au aparenţa unor forme paralele, fără a arăta o legătură prea

[36] Cf. *Condica Comăneştilor*, *Mşc* 6, an 1784.
[37] *Brouillon*, careul 79.
[38] *Moldova*, hartă, 1895 şi 1896, *Transilvania*, hartă, 1915–1922.

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

clară între ele. Am avea, în acest caz, un exemplu de încercare de a crea un câmp toponimic bine structurat dintr-unul care părea că unește doar aleatoriu două toponime. Un prim semn de întrebare este ridicat de faptul că structura maghiară nu a urmat pe cea românească în acest proces de regularizare. După cum am văzut, toponimele care pot fi implicate strict în această structură sau în altele mai largi sunt destul de vechi: *Deluceanul* este atestat încă de la 1784, iar *Dealul Mare*, de la 1790. Să fi fost inconsistența structurii inițiale (*Dealul Mare* vs *Pârâul Mare*) prezentă doar la nivelul oficial, pe când la nivelul toponimiei populare structura normală (*Dealul Mare* vs *Pârâul la Dealul Mare*) ar fi putut avea o circulație mai veche, în ciuda atestărilor scrise și a formelor maghiare? Poate fi vorba în această ipoteză de o inerție a surselor citate, care au păstrat cu un secol mai mult realități deja depășite, schimbate. Pe de altă parte, structura românească populară nu a mai fost însoțită în evoluția sa de structura maghiară, pentru că, după cum am constatat și în alte cazuri, aceasta din urmă a păstrat stratul românesc vechi, nemaiparticipând la evoluțiile ulterioare ale structurii originare, de care se izolase.

Tot forma maghiară a unui toponim românesc ne determină să lărgim perspectiva, implicând în analiză încă un toponim, provenit în mod evident dintr-unul maghiar: *Pârâul Chicihei*, cu *Vârful Chicihei*, un loc aflat pe coasta dealului *Cărăboaia*, nu departe de *Deluceanul*. Forma românească sugerează un toponim maghiar cu forma *Kicsi Hely (kicsi* „mic", *hely* „loc"), dimensiunea locului circumscris de pârâul în cauză (afluent al Uzului, în zona satului Brătulești) și de vârful menționat nefiind într-adevăr semnificativă. Precizăm faptul că suntem într-o zonă aproape de sat, cu o densitate foarte mare a denumirilor, ce fragmentează foarte mult teritoriul respectiv. Însă vorbitorii maghiari de aici ne oferă formele *Kicsihegy Patak* și, respectiv, *Kicsihegy Oldal* (*oldal* „coastă"; remarcăm faptul că ei evită entopicul *vârf*, pentru că într-adevăr acesta nu are o justificare în realitatea desemnată). Ne-am putea gândi la o relație inițială, în planul structurilor maghiare, între acest *Kicsihegy* și oronimul *Nagyhegy* analizat mai sus, deși ne-ar împiedica să facem o astfel de legătură nu atât distanța relativ mare dintre cei doi referenți, cât mai ales diferența de mărime și, implicit, de importanță a acestora. Mai apropiate în spațiu ar fi magh. *Kicsihegy* și rom. *Deluceanul* (?), primul putând fi considerat la rigoare drept un „fragment" lateral, izolat, al ultimului (judecând după poziția unuia față de celălalt). Să fie magh. *Kicsihegy* o încercare de traducere a toponimului românesc cu aspect diminutival?

Această ipoteză ar putea fi confirmată de o sugestie indusă de aspectul fizic al acestor locuri, și anume faptul că dealul Cărăboaia, aflat pe partea stângă a pârâului Mașcașul, sau măcar o parte a sa ar fi aparținut cândva referentului desemnat de oronimul *Deluceanul*, restrâns acum doar la partea dreaptă a pârâului Mașcașul. Cărăboaia este ca un deal retezat pe orizontală, un platou în partea sa superioară, ca un deal fără vârf, un deluşor, un deal mic. În această ipoteză, *Kicsihegy*, aflat pe coasta Cărăboaiei, ar fi o parte a *Deluceanului*, un martor

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

lateral al restricţiei pe care a suferit-o eventual accepţia toponimului *Deluceanul*.

În concluzie, prin trecerea unei structuri dintr-o limbă în alta, chiar dacă iniţial se păstrează fidel modelul originar, limba care preia o formă poate rămâne în afara evoluţiei structurii aparţinând limbii din care s-a făcut împrumutul. Mărturie acestui fenomen stă disjuncţia la care s-a ajuns între structura maghiară şi cea românească în cazul analizat mai sus, deşi iniţial acestea erau izomorfe.

ASPECTS DU PROCESSUS DE DÉNOMINATION TOPONYMIQUE DANS LE BASSIN MOYEN DE TROTUŞ (*UZUL*)

RÉSUMÉ

En puisant ses idées fondamentales dans la théorie des champs toponymiques créée par Dragoş Moldovanu, l'auteur essaie de déceler le mode dont ces champs s'entrecroisent, surtout quand il s'agit des contacts interlinguistiques, mais aussi à l'intérieur d'une même langue. Les phénomènes d'interférence des structures toponymiques peuvent mener à la refaite du rapport de désignation qui relie le toponyme au désigné géographique ou du moins cela peut aboutir à des distorsions dans toute structure impliquée et à la réconsidération des relations mutuelles établies entre les toponymes du champs.

Institutul de Filologie Română
„A. Philippide"
Iaşi, str. Codrescu, nr. 2

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

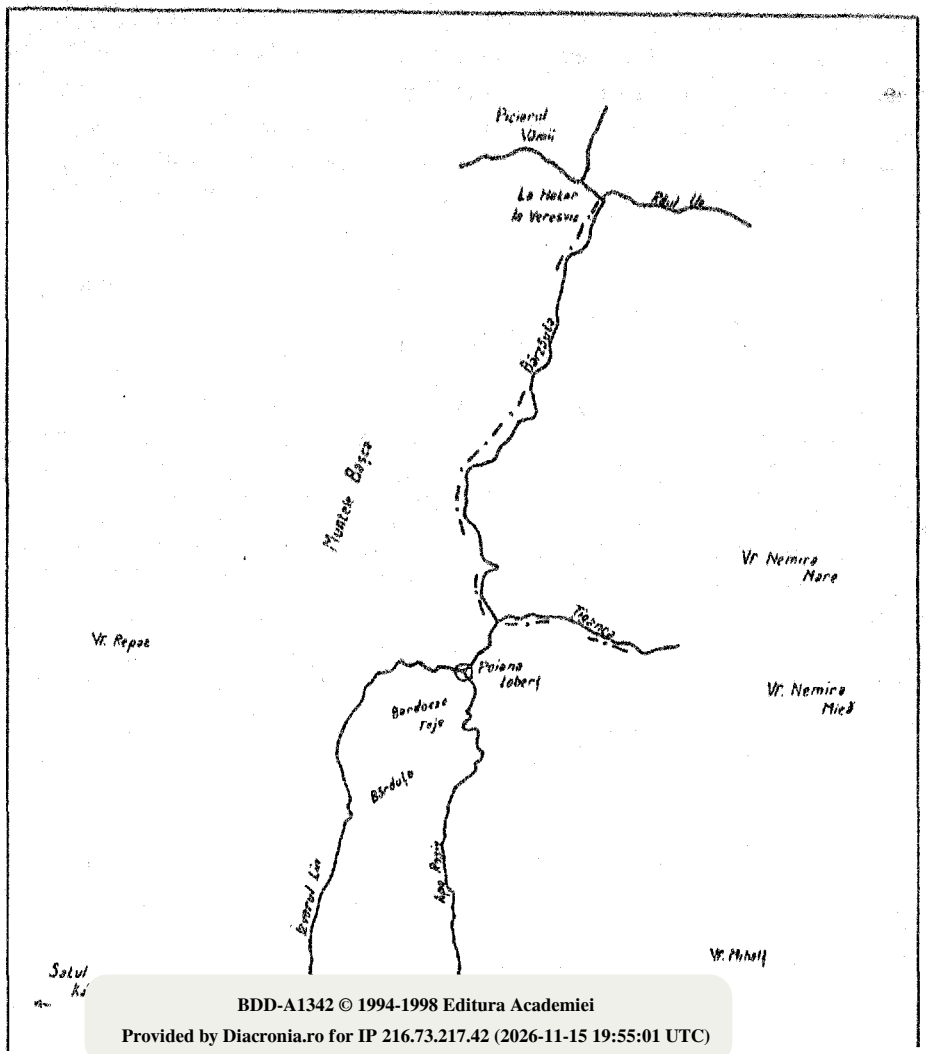

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

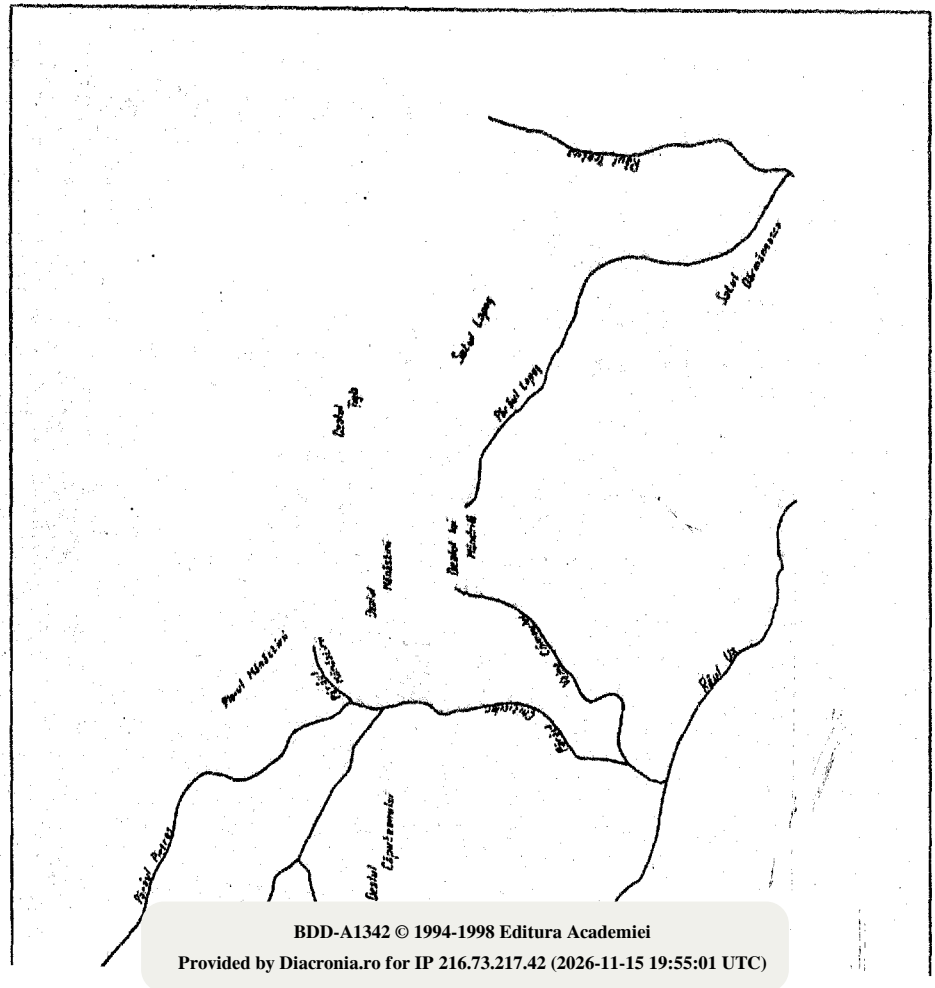

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)

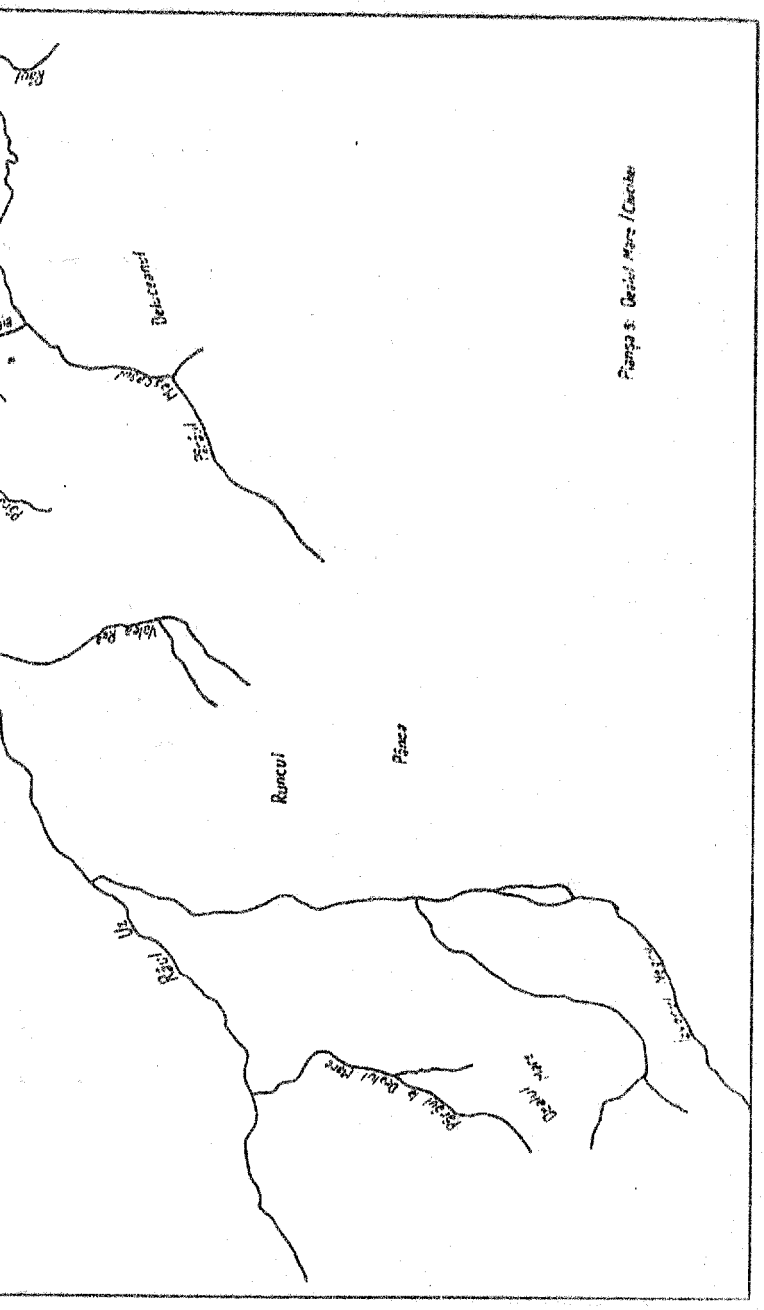

BDD-A1342 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:01 UTC)